

15. 7. 2002

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Věcné normy českého mezinárodního práva soukromého ve vztahu ke kompenzačním obchodům

Obchodní zákoník upravuje problematiku kompenzačních obchodů ve své hlavě III., dílu III, oddílu 5. Jedná se o ustanovení kogentní a tudíž jejich aplikaci lze vyloučit pouze zvolením jiného rozhodného práva než českého.

Obchodní zákoník upravuje problematiku kompenzačních obchodů ve své hlavě III., dílu III, oddílu 5. Jedná se o ustanovení kogentní a tudíž jejich aplikaci lze vyloučit pouze zvolením jiného rozhodného práva než českého.[\[1\]](#)

1. Smlouvy dvoustranné

Ustanovení § 750 obchodního zákoníku[\[2\]](#) upravuje konstrukci tzv. linked agreements, tedy zřetězení dvou smluv kupních. Úprava je založena „na rozlišování hlavní a vedlejší smlouvy. Hlavní smlouva ve smyslu tohoto ustanovení je ta smlouva, jejíž plnění je závislé na plnění smlouvy vedlejší“.[\[3\]](#) Plnění ze smlouvy vedlejší je tedy odkládací podmínkou účinnosti smlouvy hlavní. Méně praktická je konstrukce, kdy ze smlouvy hlavní je plněno dříve než ze smlouvy závislé, přičemž plnění ze smlouvy hlavní je podmínkou rozvazovací.

Ustanovení § 750 obchodního zákoníku umožňuje i odlišnou konstrukci, kde smlouvy jsou závislé vzájemně a plnění jedné ze smluv je zároveň podmínkou pro plnění ze smlouvy druhé. Vzhledem k tomu, že logicky z jedné ze smluv bude plněno dříve než z druhé, vyplývá z toho, že primární plnění bude podmínkou odkládací pro plnění sekundární a zrcadlově plnění sekundární bude podmínkou rozvazovací pro plnění primární.

2. Smlouvy vícestranné

Ustanovení §§ 751-55 obchodního zákoníku upravuje konstrukci vícestranných countertradů, které řeší devizová omezení, tak, že se spolu finančně vyrovnávají subjekty se sídlem ve stejném státě (viz. ustanovení § 751[\[4\]](#)), demonstrováno na příkladu z praxe: české strojírný dodaly ruské elektrárně technologii a ruské rudné doly dodaly českým železárnám rudu v kupní ceně stejné jakou měla dodaná technologie, přičemž finančně se spolu vyrovnaly české strojírný a české železárný a ruská elektrárný a ruské rudné doly. Smlouvy tvořící vícestranný výměnný obchod jsou vzájemně závislé.

Ustanovení § 752[5] odkazuje na ustanovení o smlouvě kupní (ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku), čímž se tato právní úprava podobá úpravě smlouvy směnné (ustanovení § 261 odst. 6 obchodního zákoníku). Pro úplnost bych citoval Singerova slova: „Pokud smluvní strany při vzájemných kompenzačních dodávkách nejsou totožné, nemůže jít o směnnou smlouvu.“[6] Smlouvy ve prospěch třetích osob jsou upraveny pro všechny druhy smluv, tedy i kompenzační, v ustanovení § 50 občanského zákoníku[7].

Následující ustanovení § 753[8] není třeba nijak vykládat. Dle mého názoru je ale toto ustanovení diskriminující, naprosto odporuje rovnosti smluvních stran a neodpovídá trendu liberalizace mezinárodního trhu. Jedné ze stran je zabráněno v použití námitky dle ustanovení §§ 325 a 326 odst. 1 obchodního zákoníku jen proto, že strana, která svůj závazek nesplnila, má sídlo ve stejném státě jako ona. V opačném případě, vůči stranám se sídly v cizích státech, není ve svých námitkách nijak omezena.

Navazující ustanovení § 754[9] obchodního zákoníku dělá ze smluvních stran se sídly ve stejných státech solidární dlužníky. Jediné logické vysvětlení pro takové opatření je názor, že obecně je jednodušší řešit závazky v rámci jednoho státu, než závazky mezi stranami se sídly v různých státech.

Ustanovení § 755[10], které upravuje odstoupení od smlouvy, se jeví vcelku praktické a zaručuje to, že celá složitá transakce nebude zrušena jen kvůli potížím na straně jednoho z jejich účastníků. Strany tak budou více tlačeny k hledání řešení, než smlouvu úplně zruší.

[1] o celé problematice více např. Bejček J.: Ujednání související s kupní smlouvou -Zvláštní ujednání v mezinárodním obchodě, Kopáč L.: Obchodní kontrakty II., str. 614, Eliáš K.: Kurs obchodního práva - Obchodní závazky, Cenné papíry, str. 259 a Plíva S. a kol.: Obchodní zákoník: Komentář

[2] ustanovení § 750 zní: „Smlouvy závislé: Vyplývá-li ze smlouvy nebo z okolností, za nichž byla smlouva uzavřena a jež jsou při uzavření smlouvy známé oběma stranám, že plnění z této smlouvy (hlavní smlouvy) je závislé na plnění jiné smlouvy (vedlejší smlouvy), má se za to, že plnění z vedlejší smlouvy tvoří odkládací podmínku účinnosti smlouvy hlavní. Má-li být nebo je-li z hlavní smlouvy plněno předem, má nesplnění vedlejší smlouvy povahu podmínky rozvazovací.“

[3] Plíva S. a kol.: Obchodní zákoník: Komentář, str. 1027

[4] Ustanovení § 751 zní: „Za vícestranné výměnné obchody pro účely tohoto zákona se považují obchody, při nichž uzavírá několik osob jednu smlouvu nebo několik spolu souvisejících smluv, podle nichž má dojít k vzájemnému dodání zboží mezi účastníky majícími sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území různých států, avšak kupní cena má být vyrovnána pouze mezi účastníky, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu.“

[5] Ustanovení § 752 zní: „Vztahy vznikající z vícestranných výměnných obchodů se řídí podle ustanovení o smlouvě kupní. Každý z účastníků má nárok na plnění smlouvou mu určené podle ustanovení o smlouvách ve prospěch třetího. Účastníci však nemohou smlouvu zrušit nebo změnit bez souhlasu účastníka, jemuž je plnění dotčené zrušením nebo změnou určeno.“

[6] Singer E.: Právo zahraničního obchodu, Orbis Praha, 1960, str. 227

[7] Ustanovení § 50 zní: „(1) Účastníci mohou uzavřít smlouvu také ve prospěch třetí osoby. (2) Není-li v tomto zákoně stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak, je tato osoba ze smlouvy oprávněna okamžikem, kdy s ní projeví souhlas. Dlužník má proti ní tytéž námitky jako proti tomu, s kým smlouvu uzavřel. Vzdá-li se tato osoba svého práva, zanikne dluh, nebylo-li dohodnuto, že v tomto případě má být plněno tomu, s nímž dlužník smlouvu uzavřel. (3) Dokud třetí osoba nedá souhlas, platí smlouva jen mezi těmi, kdo ji uzavřeli; právo na plnění má účastník, který plnění ve prospěch třetí osoby vyhradí, nebylo-li dohodnuto jinak. Totéž platí, jestliže třetí osoba souhlas odepřela.“

[8] Ustanovení § 753 zní: „Žádný z účastníků vícestranného výměnného obchodu nemůže odkládat dodání zboží vůči účastníku, který má sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území jiného státu, jen proto, že mu nesplnil jiný účastník, který má s ním sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu.“

[9] Ustanovení § 754 zní: „Účastníci vícestranného výměnného obchodu, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území téhož státu, ručí společně a nerozdílně za splnění závazku každého z nich vůči účastníkům, kteří mají sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území jiného státu.“

[10] Ustanovení § 755 zní: „Účastník vícestranného výměnného obchodu není oprávněn odstoupit od smlouvy při prodlení některého z ostatních účastníků, jestliže některý jiný účastník již splnil svůj závazek, ledaže účastník odstupující od smlouvy nahradí škodu způsobenou odstoupením od smlouvy účastníku, který již splnil svůj závazek.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)